

List izhaja 1. in 15.
vsakega meseca.
Posamezna šte. 3 K.
Naročnina mes. 6 K.
Rokopisi se ne vra-
čajo in nefrankirana
pisma se ne spreje-
majo.

VOJNI INVALID

Posnina pla-
čana v gotovini.

Uredništvo
in upravnštvo
v Št. Peterski
vojašnici.

Glasiilo splošne organizacije vojnih invalidov, vdov in sirot za Slovenijo.

Naš položaj.

...Stranke se trudijo, da bi svoje več ali manj znanstvene programe uresničile, še bolj pa, da bi jih raztrobile v donečih frazah po deželi. Med tem pa se široka masa ljudstva še vedno slabo preživlja in oblači, še vedno stanuje bedno ter ne najde časa za družabno omiko in zdrav odpočitek. Še vedno se misli, da je dovolj človeško, če se zgradi za telesno... pokvarjene nekaj lepih palač, da v njih trpe ter zgodaj poginjajo.

(Dr. Ivan Žmavc, Ozdravljenje socialnega življenja.)

Malo pred vojno je knjiga, iz katere so povzete zgoraj navedene besede, zagledala v Gorici beli dan. Ko smo brali takrat, nam je marsikaj šlo k srcu, vendar nam bolečina, ki diha ravno iz navedenih besedi, ni šla tako do mozga kakor danes; kajti danes smo sami tisti telesno pokvarjeni, ki smo zapisani zgodnjemu poginu.

Težko je govoriti o tem, kakor je sploh težko govoriti o bolečini. Toda govoriti moramo! Vemo, da naše besede ne bodo padle na rodovitna tla, vemo, da se jih bodo otrsli vsi tisti, ki so jim namenjene, kakor padleznih muh poleti. Zoper to za enkrat nimamo moči. Vemo pa tudi, da včasih nadležna muha piči in da je njen pik tako strupen, da povzroči pičenemu — smrt. Če je prva zavest naš obup, je druga naša nada.

V koliko se torej nanašajo besede dr. Žmavca na nas? Držimo se suhih dejstev!

Imamo posebne invalidske urade, posvetovalne komisije, invalidske domove, imamo nekak invalidski zakon, imamo pri razpisih raznih službenih mest stalno pripombo, da imajo enak usposobljenosti prednost invalidi i. t. d. Bogu bodi potoženo, vse to imamo, res!

Nimamo pokojnin, nimamo kruha, nimamo obleke in naše družine stradajo. Bogu bodi potoženo, tudi to je res!

Zakaj?!

Zato, ker utegne biti merodajnim faktorjem mnogo ležeče na tem, „da bi v donečih frazah raztrobili po deželi“, kako velikodušno delajo za invalide, bore malo pa na tem, koliko imajo invalidi od tega velikodušja. Da ne bo nesporazumljenja, pripomnimo takoj: Nikomur

ne vidimo v srce in zato ne moremo za nobena posameznika trditi: „Ti in ti si tah!“. Le celotni uspeh invalidskega pokreta se nam zdi piškav. Saj morda niti to ni res. Morda je uspeh ogromen! Toda lačni imajo drugačne oči nego siti. In mi, gospoda, imamo oči — lačnih. Upamo pa, da nam bo dovoljeno gledati svet z — lastnimi očmi!

Nadalje pravi dr. Žmavc: „Še vedno se misli, da je dovolj človeško, če se zgradi za telesno... pokvarjene nekaj lepih palač“. No, to moramo popraviti! Danes je dovolj dobro, če se jim prepusti stara kasarna! Vemo, da so razmere hude, zato tudi ne bi zabavljali proti kasarni. Da bi jo le res imeli! Toda — kdor pogleda skozi okno noter, ga že rinejo skozi vrata ven. Tu smo zopet pri nečem! „Široka masa ljudstva (pri nas: invalidov. Op. pisca.) ne najde časa za družabno omiko in zdrav odpočitek!“

Vojna je posurovila celo naobraženstvo, kako ne bi bila slabo uplivala na preprostega človeka! Nočemo sicer nikomur dajati potuhe, nočemo pa tudi na noben način potvarjati dejstev. In resnica je, da je vojna marsikoga, ki je bil preje neoporečen, napravila manjvrednega. In zdaj pride visoka gospoda in voha in ukrepa. Kjer bi bilo treba delati invalidu v prid, tam se rešeta vse mogoče okoliščine, če ni morda kje kake kljukice, ki bi invalida odgnala od ene ali druga pravice. Če take kljukice ni, no, v imenu božjem, naj možakar dobi, kar mu gre po zakonu. Nato je treba zbrati vso vestnost in paziti, če se ta srečni invalid morda ne bo kaj pregrešil. Že pregovor pa pravi, da je zmeta nekaj človeškega — in invalid je po naših mislih še vedno človek! — zato je tudi precej verjetno, da se bo prej ali slej kaj pregrešil, potem pa le po njem! Zdaj nihče ne išče take kljukice, ki bi mogoče mogla invalida grešnika kako oprostiti, ampak le tistih suhih besedi v zakonu, na podlagi katerih se da s primerno spretnostjo iz muhe napraviti slona. In zdaj je tako: Če si ti zdrav človek, pa se kaj pregrešiš, prestaneš svojo kazen, ako ti jo je sodišče prisodilo, pa si potem, če hočeš biti pameten, spet zdrav človek! Če si pa invalid in se kaj pregrešiš, prestaneš lahko sodnijsko kazen, vrhu tega pa si še za krajšo ali daljšo dobo izobčen od vsake pomoči, torej takore-

koč po zakonu prisiljen, da postaneš — propalica!

To je res višek današnjega človekoljubja, ki diši čisto po srednjeveški inkviziciji. To je reševanje invalidskega vprašanja, to je naklonjenost tistih, ki se danes grejejo na naši krvi, jelite, gospoda?

Dosledno je seve isto tudi pri naših vdovah in sirotah. Če ima ugledna dama tu in tam romanček, se nihče ne spodtika zavoljo tega. Če se zmoti vojna vdova, ki ima mogoče kopicu otrok, pa še zvečer ne ve, kaj bo kuhala naslednji dan, pa zaori razburjenje v Babilonu. Nrvnost je ogrožena in uboga ženska vredna najhujše kazni.

In vojne sirote? Ali ni pri nas nagnjenja tudi prestopke in nadloge teh meriti s potrjevalnimi očmi?

Dovolj!

Ne potožil bi, pa moram,
ne bi jokal, da je lažje!
Ah, za vse je preskrbljeno,
zame najbolj vražje!

(Aleksandrov.)

K pritožbi invalidov državnih nameščencev.

Redukcija državnih nameščencev, ki se je pred kratkim vršila, je prizadela največ nižje uslužbence, med katerimi je bilo tudi nekaj invalidov. Reduciralo se ni porodice, ki na visokih mestih vleče samo plačo na škodo drugih kvalificiranih uslužbenecv, treba je bilo, da se ohrani isto na svojih mestih poseči po najnižjih, ki nimajo skoro nobene zaščite, opore in pomoči. Med temi so tudi invalidi, ki so šele pred kratkim prišli do nekaterih neznatnih mest v državni službi. Za kake druge poklice so nezmožni, treba je, da bi se jim preskrbelo kruh, ravno nasprotno se jih pa izbaci in pahne v bedo in pomanjkanje. Nihče ne more trditi, da ni res preveč državnih uslužbenecv. Toda gotovo ne nižjih, ako pogledamo kako so isti preobloženi z delom, ki ga jim vsakdo odriva. Svojo borno plačico, ki jim zdaleka ne dopušča poštenega življenja, morajo v potu svojega obraza pošteno odslužiti. Drugače pa je z vi-

LISTEK.

Tihi junaki.

Piše invalid P. Homan.

Nekako po bitki na Martinovi cesti je bilo, ko je eden izmed naših prvih feljtonistov proslavljal v „Slovenskem Narodu“ v posebnem članstvu „tiho junaštvo“ Borojeviča in orožnikov z Martinove ceste. Brez kritikovanja sem po izpodbudi tega članka sklenil otvoriti ciklus kratkih orisov s tem tipičnim naslovom onih, kateri so si tako nazivanje v pravem pomenu tudi zaslužili z lastno močjo v nevarnih časih s tem, da so tudi z dejanjem vršili svojo narodno in človeško dolžnost, stoječ neomajno na strani naše stare pravde, uboge slovenske „gmajne“ in celo še usmiljenja potrebnejše trpinčene srbske raje. Mnogo teh „tihih junakov“ ni med živimi, šli so brez proslave in tiho na oni svet po plačilo. Mnogi so pa še med nami tihi, pozabljeni in celo prezirani, klonijo glavo in molče vršeč kakor navadno svoje vsakdanje delo. Takim junakom otvarjam ciklus brez slavošpevov v skromno zadoščenje, proseč javnost, da po tem vzorcu v „Vojnem Invalidu“ drave „tihe junake“ z imeni objavi, ostalo časopisje pa, da jih ponatika, ako hoče.

Stanko Turudija.

Med najslovitejšimi in najzaslužnejšimi junaki iz svetovne vojne je brezdvomno gospod

Stanko Turudija, rojen 24. avgusta 1875 v Božičih, kotar Prijedor v Bosni. Od svoje mladosti do zavzetja Gorice (10. avg. 1916) je služil v avstrijski armadi nazadnje kot podpolkovnik. Pri padcu Gorice je prišel v italijansko ujetništvo. Njegovo umno vojno vodstvo, njegovo priljubljenost med moštvom opevajo njegovi ljubi Dalmatinci, katere je v prvih soških ofenzivah tako sijajno vodil, da se je čudil svet. Znatno del njegovih uspehov diči Borojeviča, kateri je imel v Turudiju posebno srečo, zato mu je tudi poveril najvažnejše naloge in pustil svobodno roko, kar je Turudija vselej tudi uspešno izvedel. V svetovnih vojaških strokovnjaških krogih slovi Turudija kot nenavaden strateški talent in njegovo ime zadostuje, da Italijani beže. — Ko je prišel po junaški brambi Gorice v ujetništvo, se je Borojevič in Avstrija poslovil od njega s povišanjem v polkovnika in s podelitvijo Marije Terezije reda, katerega hrani baje g. Trumbič. Kmalu nato ga je ista Avstrija obsodila v smrt, ker se je po sestanku s Trumbičem postavil na čelo dobrovoljskim jugoslovanskim četam, ki so se zbirale v Tarentu in šteje do 20.000 mož.

Kot poveljnik dobrovoljcev in reprezentant prečanske vojske je bil dodeljen vojnemu ministrstvu gen. štab. oddeljenju kot tajnik, kmalu nato mu je bila poverjena ekspedicija proti albanskim tolpam, katere so pod vodstvom italijanskih častnikov motile takrat še negotovo našo državno mejo ob kolenu Črnega

Drina. Z nekoliko spretnimi in brzimi potezami je očistil uporniška albanska gnezda in potolkel brez naših žrtev Albance pod vodstvom Sadi-krame pred Batušo, ter zavzel strateško važen kos albanskega, pozneje nam prisojenega ozemlja. Pozneje je bil vsled mednarodnih intrig odpoklican in upokojen v času, ko ga bi bilo krvavo treba pri izvežbi naših častnikov in vojakov. Sedaj živi pozabljen samotarsko življenje v službi konzervne tovarne na Vrh-niki. Večkrat se ga vidi tudi v Ljubljani.

Na sliki Ujedinjenje se z vso pravico pogreša njegovega lica in kako bi bilo Sloven-cem in sploh Jugoslovanom, ako bi bili zmagali Italijani v prvih ofenzivah ob Soči, se da mnogo misliti.

Žal, da ob prevratu ni bilo njega, da bi se znova postavil ob Soči in pozneje ob Dravi.

Ta oris je skromna minijatura iz dozdej znanih podatkov, več bo ugotovila zgodovina na podlagi verodostojnejših virov, ki jih brani deloma g. dr. Pivko in arhiv Jugoslovanskega odbora.

Pravično je, da se spominjamo zlasti Slo-venci zasluženega moža, kateri nam je svojo junaško obrambo naše zemlje mnogo obvaro-val in mnogo ustvaril.

Vrhniška invalidska podružnica namerava v kratkem prirediti v priznanje njegovih zaslug za Jugoslavijo sijajen „Turudijev večer“, na katerega vabi zlasti njegove častilce.

pojasnila v detajlu vzelo na znanje. Blagajniško poročilo se je navzočim oddalo v vseh postavkah med aktivni in pasivi in na to potem še posebej glede društvenega glasila „Ratni invalid“. Vneli so se živahni razgovori in pojavilo se je več zahtev, na podlagi katerih se je sestavilo strokovnjaški odbor, ki naj pregleda vse računске postavke in izreče svoje mnenje, predno se odda absolutorij. To pa zato, ker je med tem časom prišlo že zopet precejšnje število kritikov v dvorano iz vrst opozicije, ki je delala vedno ostre konflikte. Končno je prišlo do volitev, ki so se izvršile mirno po glasovnicah. Enoglasno je bil izvoljen stari odbor, izvzemši enega odbornika, ki se je sam odpovedal. Živahno pozdravljenih je nastopilo več govornikov, med njimi tudi naš delegat iz Slovenije tov. Tomc, ki je lepo pojasnil delo in želje slovenskih vojnih žrtev za skupno enotno delovanje v bratskem udruženju. Na to se je skupščina ob navdušenem vzklikanju razšla. Drugi dan se je nadaljevala še glede raznoterosti in razgovorov med delegati.

Naša odposlanca sta debatirala s Hrvati in Srbi o udruženju. Vsi so bili mnenja, da je treba, da vsi središnji odbori natančno preštudirajo in stavijo svoje predloge glede sestave enotnih vsestransko zadovoljivih pravil za skupno udruženje, ki že obstoja, mora se pa izpopolniti in popolnoma udejestviti. Za to bo treba v kratkem sestanka delegatov iz vseh središnjih odborov, ki bodo prišli na to pripravljeni in se zedinili.

Iz Kočevja se piše: Skoraj vsaka številka „Vojnega invalida“ prinaša poročila, da tega ali onega tovariša ni več. Naznanjamo svojim čitateljem, da je preminul tovariš Andrej Mavrič, prvi organiziran član pred kratkim ustanovljenega poverjenišva v Kočevju. Primorec je bil naš blagopokojni, preskrben oče, ki je zadnje dneve življenja pretrpel dvojno boleost; poleg telesne muke še drugo, večjo. Videl je, da bo moral zapustiti poleg žene še 4 nepreskrbljene otroke. Približno pred pol letom je prišel v Kočevje že bolan, a skrb za družino ga je silila, da se je uprt na palico s trudom in znojem premikal toliko, da je kot izvrsten glasbenik zamogel preživljati svoje nedorasle otroke. Ko je pa moral težko bolan, utrujen in zmučen leči v posteljo, je bil odvisen le od pokojnine, ki jo dobivamo po novem začasnem invalidskem zakonu. Višino te, takozvane pomoči je članstvu dobro znana, ker pa vemo, da čita tudi marsikdo drugi naš list, bodi povedano, da je dobival mesečno vsega skupaj 7 Din 50 para, odštevši 50 para za dostavnino. Res neyerjetno, a dejstvo je vendar le. Enkratna podpora v

znesku 200 Din, nakazna od invalidskega oddelka poverjenišva za socialno skrb mu je bila dobrodošla, a v tem slučaju je bila gotovo prenizko odmerjena. Glasbeno društvo v Kočevju je pokojnemu rodoljubu ob odprtem grobu zapelo dve žalostinki v slovo. Organizirano članstvo pa se je ločilo od ljubljene tovariša z trdno voljo, zavzeti se vselej za sirote umrlega sotrpina. Počivaj v miru ljubljeni tovariš!

Razne vesti.

Naročnike, ki dolgujejo naročnino, moramo zopet prositi, da poravnajo nemudoma zaostanke, sicer smo jim primorani prihodnjo številko lista ustaviti. Čitatelje prosimo tudi, da agitirajo za nove naročnike. Sleherni invalid naj bo naročnik našega glasila.

Kdaj se bodo nakazovale zaostale doklade. Pri oddelku za nakazovanje pokojnin, kakor tudi pri organizaciji, se vedno ponavljajo vprašanja in kopicijo prošnje za doklade k pokojnini, ki jih imajo nekateri dobiti še za prejšnja leta nazaj. Oddelek za nakazovanje pokojnin nima za te zaostale doklade nobenega kredita, da je stavlil že več predlogov v Beograd za otvoritev in nakazilo kredita, ki ga pa ne more dobiti. Po par let morajo že čakati naši ljudje lačni in raztrgani na uboge pare, ki jih tako krvavo potrebujejo. Nič ne zaležejo prošnje na pokojninski urad, nič predlogi pokojninskega urada na ministrstvo za otvoritev kredita. V Beogradu imajo gospodje gluha ušesa in si mislijo, kar je minulo je minulo, kdo bo plačeval še za nazaj. To pa ni tako. Vojne žrtve terjajo le svoje, kar jim pripada in kar se jim mora redno dajati. Nesramno, da se jim kaj takega zadržuje. Za to mora biti kredit vedno, ker se nabira iz invalidskih davkov. Gospoda v Beogradu se opominja, da kredit za zaostale pokojnine in doklade nemudoma nakaže. Sedaj po sestavi in pričetku poslovanja superrevizijskih komisij, se bodo taki slučajji za izplačilo zaostalih pokojnin z dokladami še bolj povečali, ker je veliko takih, ki so invalidi, toda čakajo na odločitev komisij. Treba jim bo izplačati za ves čas čakanja nazaj.

Wranglovci na mariborski glavni pošti. Pod tem naslovom nas prosi naš čitatelj iz Ključarovcev, da objavimo njegov dopis. Kakor je poročala mariborska „Straža“, je dobilo nedavno šest Wranglovcev službo na mariborski glavni pošti. Ako prosi invalid za službo na invalidski odsek, se vedno izgovarjajo, da ni prostih mest in se pošiljajo okoli orožniške poizvedbe ali je invalid res potreben službe. Za

druge, posebno za Wranglovce se ne zahteva nobene kvalifikacije, za invalida pa najstrožji predpisi. Invalid, ki danes šepa ali nosi prazen rokav in je moral staviti svoje življenje na razpolago državi, je sedaj zapostavljen od nje, protekcijo pa vživajo taki, ki niti naši državljani niso. Prav je imela „Straža“ ker je zapisala, da so Wranglovci nov atentat na invalide.

Pokopali smo dne 17. t. m. pokojnega tovariša I. Deržaja, uradnika iz Ljubljane, ki ga je vzela neizprosna jetika. Organizacija se je udeležila pogreba po deputaciji z društvenim vencem. Umrl je tudi v umobolnici naš tovariš Matija Poženel. Bodi jima zemljica lahka.

Kako vadjajo. Iz Beograda prihaja vest po časopisih, da se je ministrstvo pogajalo s predstavniki invalidskih organizacij glede ureditve invalidskega vprašanja. Na tem pogajanju se je od strani ministrstva stavljal predlog, da bi se delazmožne invalide odpravilo z enkratno odpravnino v znesku 30—40.000 K ali mogoče nekoliko več. Invalidski predstavniki pa da so bili baje s tem zadovoljni. Radovedni smo, odkod so bili dotični zastopniki organizacije. Slovenske organizacije niso vedele o tem pogajanju nič. Kdo je upravičen vadjati za našo kožo? O tem bomo še spregovorili, ko se zadeva razčisti.

Neosnovana očitjanja. V mariborskih invalidskih krogih se čujejo očitjanja, da se je vsled brezbriznosti centrale v Ljubljani sprejelo Wranglovce v službo na glavni pošti v Mariboru. Centrala bi morala posredovati v prid invalidom in preprečiti nastavitve Wranglovcev. Res je to, pomisliti pa je treba, da se mora v takih slučajih centralno pisarno obvestiti. Zato pa ima naša organizacija svoje podružnice po deželi, da zastopajo naše krajevne interese. Dotični prizadeti invalidi, naj bi takoj, ko so prosili za službe, obvestili svojo podružnico, da bi jih podpirala in obvestila tudi centralo, da intervenira v njihovi zadevi. Iz tega se razvidi, da so krivi dotični invalidi reflektanti sami, ne pa podružnica ali še celo centrala, ker ne moreta isti vsakega posameznika okoli povpraševati, kaj potrebuje. Poverjenišva in podružnice naj pa svoje člane opozore, da se v takih slučajih obračajo na nje, da potem lahko posamezne slučaje naznanijo centrali, ki je dolžna posredovati. Taka neosnovana očitjanja pa izpodkopavajo ugled in rušijo organizacijo.

Nezadostno frankiranje. Centralna pisarna v Ljubljani dobiva večkrat pisma podružnic in posameznih članov, ki so nezadostno frankirana ter mora plačevati zanje kazen. Opozarjajo se vsi, da na pisma prilepijo popolno predpisano poštnino v znamkah.

Tiskovni sklad.

Belinc Franc, traf. v Ljubljani	5 Din.
Senekovič Ivan, organist v Begunjah	10 Din.
Kolar Joško	5 Din.
Špan France, učitelj v Metliki	12 Din
	50 para.

Tovariši in tovarišice posnemajte!

Odgovorni urednik: Franc Belinc.

Tisk tiskarne J. Blasnika nasl., v Ljubljani.

Proda se kompletan potovalni kinoapararat

zložljiv v zaboju, v jako dobrem stanju, s 16 rabljivimi, dobro ohranjenimi filmi.

Aparat deluje na elektriko ali na kisik (Oksigen). Poizve se pri

Franc Murnu, na Drski št. 25, pri Novem mestu.

**Strojno
mizarstvo**

**Vojni invalid
M. Gogala na Bledu**

Zahtevajte oferte!

**Izdeluje in dobavlja
vsakovrstne mizarске
izdelke po naročilu
in konkurenčnih cenah**

**Joško Videtič, Tržič
kleparska delavnica**

**Sprejema se vsa v to stroko spadajoča
dela, stavbna in galanterijska, pokri-
vanje in barvanje streh in zvonikov, iz-
delovanje ornamentov, napeljave vodo-
vodov, kopalnih sob etc.**

Postrežba točna, delo ceno in solidno.